

Кредит-Рейтинг

а/с 921, Київ, 01024, Україна
тел/факс: +380 (44) 490 2550, 490 2554
e-mail: office@credit-rating.com.ua
<http://www.credit-rating.com.ua>

Рейтинговий звіт TRNP 001-003

про оновлення кредитного рейтингу

Об'єкт рейтингування:	м. Тернопіль
Тип рейтингу:	довгостроковий кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою
Рейтингова дія	оновлення
Дата визначення:	12.06.2008 р.
Дата оновлення:	18.06.2009 р.
Рівень кредитного рейтингу	uaBBB-
Прогноз:	стабільний

Наданий у результаті рейтингового аналізу кредитний рейтинг визначено за Національною рейтинговою шкалою, на що вказують літери **ua** у позначці кредитного рейтингу. Національна рейтингова шкала дозволяє виміряти розподіл кредитного ризику в економіці України без урахування суверенного ризику та призначена для використання емітентами цінних паперів, позичальниками, фінансовими установами, посередниками та інвесторами на фінансовому ринку України.

Висновок рейтингового агентства щодо кредитного рейтингу позичальника

Кредитний рейтинг ґрунтується на результатах аналізу економічних та фінансових показників, даних щодо демографічної ситуації, стану ринку праці, інформації відносно боргових зобов'язань міста, наявної в розпорядженні комунальної власності, та перспективних планів на майбутнє. Крім того, у ході рейтингової оцінки висвітлюється інформація щодо існуючої системи управління, а також політичної ситуації в регіоні та взаємодії різних гілок влади.

Кредитний рейтинг ґрунтується на інформації, наданій виконавчим комітетом Тернопільської міської ради, а також на іншій інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства та вважається надійною. Рівень кредитного рейтингу залежить від якості, однорідності та повноти інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства.

Історія кредитного рейтингу

Дата	12.06.2008 р.	27.11.2008 р.	18.06.2009 р.
Рівень кредитного рейтингу	uaBBB-	uaBBB-	uaBBB-
Прогноз	стабільний	стабільний	стабільний
Рейтингова дія	визначення	оновлення	оновлення

Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaBBB характеризується ДОСТАТНЬОЮ кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Рівень кредитоспроможності залежить від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.

Стабільний прогноз вказує на відсутність на поточний момент передумов для зміни рейтингу протягом року.

Знаки + або - позначають проміжні категорії (рівні) рейтингу відносно основних категорій (рівнів).

Рівень кредитного рейтингу міста Тернополя підтримується:

- збереженням у 2008 році високих темпів зростання обсягу доходної частини загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів: обсяг надходжень перевищує показник виконання бюджету у 2007 році на 34,7%;
- відсутністю прямого боргу Тернопільської міської ради станом на 01.01.2009 р. та низьким рівнем його запланованого зростання: розрахункове пряме боргове навантаження міського бюджету у разі розміщення у повному обсязі запланованого випуску облігацій внутрішньої місцевої позики складатиме 6,9% запланованої доходної частини бюджету міста затвердженого на 2009 рік, без врахування трансфертів;
- збереженням природного приросту населення міста та покращенням основних показників соціального розвитку міста протягом 2008 року: збільшенням середньооблікової чисельності штатних працівників на 2,4%, до 78,9 тис. осіб та підвищенням середньомісячного рівня оплати праці на 33,7%, до 1 481,1 грн.;
- зростанням основних показників, які характеризують рівень економічного розвитку міста у 2008 році: обсягу реалізації промислової продукції на 48,6% до 1 866,8 млн. грн.; обсягу інвестицій в основний капітал на 43,0%, до 1 225,9 млн. грн., обсягу зовнішньоторговельного товарообороту на 47,4%, до 236,5 млн. дол. США, введення в експлуатацію житла на 2,9% до 130,3 тис. кв. м, обсягу роздрібного товарообороту на 44,9% ,до 2 190,0 млн. грн.

Рівень кредитного рейтингу міста Тернополя обмежується:

- збереженням залежності бюджету міста від дотації вирівнювання з Державного бюджету, співвідношення обсягу якої до запланованого на 2009 рік обсягу доходної частини загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів складає 28,0% (у 2008 році – 17,4%);
- нижчим ніж середній по країні (на 21,9% у 2008 році) рівнем середньомісячної заробітної плати, зростанням заборгованості з її виплати за залежності доходної частини бюджету міста від надходжень податку з доходів фізичних осіб (питома вага цього джерела в доходах загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів становить близько 75%);
- уповільненням темпів зростання доходної частини бюджету міста у 2009 році, що зумовлюється негативними наслідками кризових явищ в економіці України;
- нижчим за середній рівень по країні значенням окремих показників економічного розвитку м. Тернополя в розрахунку на одного мешканця;
- високим рівнем зношеності, об'єктів інженерної, транспортної інфраструктури та житлового фонду міста, необхідністю здійснення значних капітальних вкладень у їхнє відновлення.

Резюме

Цей аналітичний звіт розкриває основні зрушення, що відбувалися впродовж 2008 року в соціально-економічній та фінансовій сферах м. Тернополя, та оцінку (через процедуру оновлення рейтингу) їхнього впливу на спроможність Тернопільської міської ради виконувати свої боргові зобов'язання.

Соціальна сфера та економіка міста

Основні показники соціально-економічного розвитку міста протягом 2004-2008 рр. наведено у таблиці.

Основні показники соціально-економічного розвитку м. Тернополя за 2004-2008 рр.

Показник	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	Темп зростання у 2008 р. до 2007 р., %
Чисельність наявного населення, тис. осіб (станом на кінець звітного періоду)	220,7	219,1	218,3	217,4	217,3	100,0
Рівень зареєстрованого безробіття, %	3,3	3,0	2,5	2,5	2,4	96,0
Середньомісячна заробітна плата, грн.	510,46	683,28	870,35	1 107,5	1 481,1	133,7
Заборгованість з виплати заробітної плати, млн. грн. (станом на кінець звітного періоду)	2,1	2,9	3,2	1,5	3,3	227,4
Обсяг реалізації продукції у відпускних цінах, млн. грн.	2 764,0	3 629,3	4 487,9	5 650,9	н/д	-
Темпи зростання обсягів промислового виробництва у порівнянних цінах, %	102,7	111,3	114,2	124,1	148,6	-
Інвестиції в основний капітал, млн. грн.	281,5	391,0	474,7	857,5	1 225,9	143,0
Прямі іноземні інвестиції, млн. доларів США (станом на кінець звітного періоду)	н/д	21,0	24,0	25,1	22,8	90,9
Зовнішньоторговельний товарооборот, млн. доларів США	н/д	н/д	111,2	160,5	236,5	147,4
Введено в експлуатацію житла, тис. кв. м	77,1	133,4	78,2	126,7	130,3	102,9
Обсяг роздрібного товарообороту, млн. грн.	632,8	864,7	1 064,9	1 511,7	2 190,0	144,9

Джерело: Виконавчий комітет Тернопільської міської ради

Демографія, трудові ресурси та заробітна плата

Чисельність наявного населення м. Тернополя станом на 01.01.2009 р. дорівнює 217,3 тис. осіб та, порівняно з початком 2008 року, скоротилась на 0,1 тис. осіб за рахунок від'ємного показника механічного приросту населення. Як і у попередні роки, це пов'язано з трудовою міграцією мешканців міста. Природний приріст населення у 2008 року становив 1,1 тис. осіб, або 57,1% від показника 2007 року.

У зв'язку з кризовими явищами в економіці України ситуація на ринку праці м. Тернополя у 2008 році погіршилась. У другій половині минулого року відбулося зменшення загальної кількості зайнятих на 0,2 тис. осіб, хоча загалом за 2008 рік

середньооблікова чисельність зайнятих зросла, порівняно з 2007 роком, на 2,4%. Масових звільнень вдалося уникнути, передусім, за рахунок застосування адміністрацією підприємств та організацій міста вимушених адміністративних відпусток та скорочення робочого часу. Це негативно впливає на обсяг фонду оплати праці у місті, що, у свою чергу, призводить до уповільнення темпів зростання доходної частини загального фонду бюджету міста. Рівень зареєстрованого безробіття протягом 2008 року скоротився, порівняно з початком року, на 0,1 в. п. – до 2,4%, та був нижчий за загальнодержавний показник (2,4%).

Рівень середньомісячної заробітної плати у м. Тернополі протягом 2008 року збільшився на 33,7% і склав 1 481,1 грн., що було на 21,9% менше, ніж у середньому по країні. Протягом п'яти останніх років темпи зростання середньомісячної заробітної плати у місті не перевищують показники по країні, що, відповідно, призводить до уповільнення темпів зростання доходної частини загального фонду бюджету міста, близько 75% якої формує податок з доходів фізичних осіб.

З огляду на найбільшу кількість зайнятих та найвищий рівень оплати праці, бюджетоформуючими видами економічної діяльності у м. Тернополі є «Промисловість» «Освіта», «Транспорт та зв'язок» та «Державне управління». Бюджету міста Тернополя характерний високий рівень галузевої диверсифікації надходжень податку з доходів фізичних осіб.

Обсяг заборгованості з виплати заробітної плати у м. Тернополі протягом 2008 року збільшився у 2,2 рази і станом на 01.01.2009 р. склав 3,3 млн. грн. Співвідношення обсягу заборгованості з обсягом середньомісячного загальноміського фонду заробітної плати за 2008 рік залишається на помірному рівні – 2,8%.

Промисловість

Фінансовим результатом діяльності підприємств міста Тернополя у 2008 році став прибуток загальною сумою 143,9 млн. грн. (у 2007 році прибуток становив 136,6 млн. грн.). Основна сума прибутку була отримана промисловими підприємствами та установами торгівлі.

Основними платниками податків є підприємства освіти та промисловості. З огляду на те, що питома вага податків, які сплатили у 2008 році 20 основних підприємств-платників до міського бюджету, становить близько 22,4% загального обсягу доходів бюджету міста без урахування трансфертів, можна зробити висновок, що доходна база міського бюджету є досить диверсифікованою, не має податкової залежності від певного підприємства чи групи компаній.

Промисловий комплекс міста Тернополя представляють більше ніж 60 великих та середніх підприємств, на яких працює 18,1% загальної чисельності зайнятого населення міста (без урахування малого бізнесу). За результатами роботи у 2008 році промисловість міста демонструє продовження тенденції останніх чотирьох років у напрямі стабільного зростання обсягу виробництва та реалізації продукції, у структурі якої переважає харчова промисловість та перероблення сільськогосподарської продукції, виробництво електричного та електронного устаткування, виробництво інших неметалевих

мінеральних виробів та виробництво й розподілення електроенергії, газу та води (сумарна питома вага цих галузей в аналізованому періоді році становила 54,7%).

У 2008 році, проти 2007 року, обсяг реалізації промислової продукції підприємствами міста збільшився на 48,6% – до 1 866,8 млн. грн. У розрахунку на одного мешканця цей показник становить 8 750,5грн., що у 1,9 рази менше, ніж середнє значення по Україні.

Інвестиційна та будівельна діяльність

У 2008 році триває поступове нарощування обсягу капіталовкладень в економіку міста Тернополя, загальна сума інвестицій в основний капітал протягом 2008 року, порівняно з 2007 роком, зросла на 143,0% – до 1 225,9 млн. грн. У розрахунку на одного мешканця Тернополя цей показник, на відміну від попередніх періодів, перевищував середнє значення по країні.

У структурі джерел інвестицій в основний капітал у м. Тернополі переважають кошти населення на індивідуальне житлове будівництво, кредити банків та інші позики та власні кошти підприємств. Найбільші обсяги інвестицій в основний капітал в аналізованому періоді – 47,6% продовжували надходити до галузі «Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам», що є наслідком суттєвого попиту на нерухомість м. Тернополя, який був сформований у попередні періоди.

Протягом 2008 року в м. Тернополі було введено в експлуатацію 130,3 тис. кв. м житла, що на 2,9% більше, порівняно з 2007 роком. У розрахунку на 1 000 мешканців площа введеного в 2008 році в експлуатацію житла, як і у попередніх періодах, є вищою за середнє значення по країні за відповідний період у 2,7 рази та складає 610,9 кв. м.

Починаючи з III кварталу 2008 року, почали проявлятися негативні тенденції на ринку нерухомості м. Тернополя – згортання розробки нових проектів, призупинення проектів, що перебували на початковій стадії, та затримки з введенням в експлуатацію об'єктів.

З початку процесу інвестування в економіку міста було залучено 22,8 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що за результатами 2008 року в розрахунку на одного мешканця у 7,2 рази менше за середній показник по країні (в 2007 році – 5,5 рази). Темп зростання прямих іноземних інвестицій у 2008 року склав 90,9% внаслідок припинення реалізації окремих інвестиційних проектів іноземними інвесторами внаслідок світової фінансової кризи.

Упродовж останніх трьох років понад 65% загального обсягу іноземного капіталу, залученого в економіку міста, припадає на іноземних партнерів з Естонії, Австралії та Польщі. У структурі прямих іноземних інвестицій найбільшу питому вагу займає транспортна галузь та виробництво інших мінеральних неметалевих виробів.

Зовнішньоекономічна діяльність

За результатами 2008 року обсяг зовнішньоторговельного товарообороту міста Тернополя склав 236,5 млн. дол. США, що на 47,4% більше порівняно з

відповідним показником у 2007 році. Сальдо зовнішньої торгівлі товарами у 2008 року, як і у 2006-2007 рр. має від'ємне значення, а зовнішньоторговельний оборот у розрахунку на одного мешканця міста Тернополя у 2,8 рази поступається середньому значенню по Україні.

У товарній структурі експорту найбільшу питому вагу мають продовольчі товари та продукція підприємств машинобудівної та деревообробної галузі. Товарна структура імпорту представлена переважно продукцією машинобудування та продукцією хімічного комплексу.

Найважливішими країнами-партнерами у зовнішньоторговельних операціях м. Тернополя є Німеччина, Польща, Російська Федерація Молдова, Італія та Білорусь які у загальному обсязі зовнішньоторговельного товарообороту займають 72,7%.

Торгівля і громадське харчування

У 2008 році у м. Тернополі збережено тенденцію попередніх років до збільшення обсягів роздрібного товарообороту торгової мережі (з врахуванням ресторанного господарства). Зважаючи на це, сукупний роздрібний товарооборот підприємств міста Тернополя в розрахунку на одного мешканця щороку майже в 1,9 рази перевищує середнє значення по країні.

Зростанню попиту на споживчі товари у м. Тернополі сприяє збільшення доходів населення та розширення асортименту товарів, а також підвищення вимог покупця до торговельної мережі, яке відображується у збільшенні питомої ваги організованих місць торгівлі, розширенні діючих торгових підприємств та будівництві нових. Так, у 2008 році кількість закладів торгівлі збільшилась на 344 одиниці, або на 58,0%, а обсяг торгових площ за цей період зросла у 2,3 рази.

Розвиток протягом звітного періоду торговельної мережі позитивно впливає на надходження до бюджету міста від плати за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності, який у 2008 році зріс, порівняно з попереднім роком, на 30,6%. Рівень надходжень від ринкового збору у 2008 році залишився на рівні попереднього року.

Житлове та комунальне господарство міста та транспорт

У 2008 році, як і протягом попередніх періодів, у м. Тернополі залишаються актуальними проблеми високого рівня зносу основних фондів житлово-комунального господарства та поліпшення фінансового стану підприємств, які забезпечують життєдіяльність міста. В аналізованому періоді у місті введено нові тарифи на всі види житлово-комунальних послуг.

Платіжна дисципліна населення щодо сплати комунальних послуг залишається на недостатньому рівні. Рівень оплати населення за послуги водопостачання та водовідведення, а також з утримання будинків та прибудинкових територій протягом 2008 року перебуває на рівні нижчому за 100%, що призвело до зростання простроченої

заборгованості населення за спожиті житлово-комунальні послуги. Станом на 01.01.2009 р. обсяг простроченої заборгованості за отримані послуги розрахунку на одного мешканця м. Тернополя перебував на помірному рівні і становив 88,1 грн. на 1 особу.

Перевезення пасажирів у міському електротранспорті відноситься до сфери компетенції КП «Тернопільелектротранс». Протягом 2008 року чисельність пасажирів, перевезених електротранспортом, зросла на 6,9%, порівняно із 2007 роком.

У 2008 році продовжено реалізацію Програми розвитку міського електротранспорту на 2006-2015 рр., схваленої Кабінетом Міністрів України. Зокрема, протягом аналізованого періоду з Державного бюджету надійшло 510,5 тис. грн. субвенції із запланованих 1,6 млн. грн. на придбання вагонів для комунального електротранспорту. За рахунок субвенції з Державного бюджету та співфінансування з місцевого бюджету у 2008 році було здійснено попередню оплату трьох тролейбусів.

Земельні ресурси та комунальне майно

Тернопільська міська рада від імені та в інтересах територіальної громади відповідно до чинного законодавства наділена повноваженнями щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності. Продаж земельних ділянок та об'єктів комунальної власності залишається основним джерелом отримання коштів на фінансування капітальних видатків бюджету міста Тернополя. За результатами 2008 року питома вага надходжень від операцій з комунальним майном (продаж, оренда, користування) у структурі доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів становила 16,4%.

Слід зазначити, що в м. Тернополі у 2008 році продаж земельних ділянок проводились як шляхом викупу, так і через реалізацію на аукціоні. Впродовж 2008 року було реалізовано 56 земельних ділянок загальною площею 24,8 га та вартістю продажу 33,1 млн. грн., а також 55 об'єктів загальною площею 7,9 тис. кв. м та вартістю 11,7 млн. грн.

Обсяги надходжень від оренди комунального майна та землі, яка перебуває у розпорядженні територіальної громади м. Тернополя, зберігають тенденцію до збільшення. Значною мірою цьому сприяє робота міської ради у напрямі покращення управління наявним майном та затвердження в 2008 році нової Методики розрахунку і порядку використання плати за оренду комунального майна та зміни за рішенням Тернопільської міської ради розмірів орендної плати за договорами оренди землі у м. Тернополі.

Можна прогнозувати, що тенденція до падіння попиту та, як наслідок, цін на земельні ділянки та об'єкти комунальної власності спричинена загальною негативною макроекономічною динамікою у країні, яка була характерна для м. Тернополя у 2008 році, збережеться і у 2009 році. Це, безумовно, впливатиме на обсяги надходжень до бюджету розвитку та може ускладнити процес акумулювання бюджетних ресурсів, необхідних для здійснення видатків з бюджету розвитку.

Бюджет міста

Для повного та всебічного вивчення показників бюджет міста Тернополя було представлено у форматі бюджетного балансу з розбивкою за загальним та спеціальним фондами.

Бюджет міста Тернополя у форматі бюджетного балансу за 2006-2008 рр., тис. грн.

Показник	2006 рік			2007 рік			2008 рік		
	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
Податкові надходження	121 216,8	6 423,8	127 640,6	171 899,3	9 217,9	181 117,2	229 819,3	9 872,2	239 691,5
Платежі, штрафи та інші операційні надходження	6 762,9	13 578,3	20 341,2	7 906,0	19 152,5	27 058,5	12 261,0	24 115,6	36 376,7
Отримані трансферти без урахування внутрішніх трансфертів та трансфертів до спеціального фонду	68 521,9	3 160,6	71 682,5	115 451,0	0,0	115 451,0	137 501,1	10,5	137 511,6
Операційні надходження всього	196 501,6	23 162,8	219 664,4	295 256,3	28 370,4	323 626,7	379 581,4	33 998,2	413 579,7
Поточні видатки	149 290,8	16 913,1	166 203,9	195 710,8	21 303,9	217 014,6	269 216,5	28 580,8	297 797,3
Субсидії та поточні трансферти	45 119,8	3 198,6	48 318,5	84 731,3	271,8	85 003,1	99 160,2	318,3	99 478,5
Операційні видатки всього	194 410,6	20 111,7	214 522,4	280 442,0	21 575,7	302 017,7	368 376,7	28 899,1	397 275,9
Операційний баланс	2 091,0	3 051,1	5 142,1	14 814,3	6 794,7	21 609,0	11 204,7	5 099,1	16 303,8
Фінансовий дохід	408,6	0,0	408,6	686,3	0,0	686,3	1 119,9	0,0	1 119,9
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Фінансовий баланс	408,6	0,0	408,6	686,3	0,0	686,3	1 119,9	0,0	1 119,9
Поточний баланс	2 499,6	3 051,1	5 550,7	15 500,6	6 794,7	22 295,2	12 324,7	5 099,1	17 423,8
Капітальні надходження	0,0	4 520,5	4 520,5	0,0	23 320,4	23 320,4	0,0	26 811,8	26 811,8
Субсидії та трансферти на здійснення капітальних видатків	1 000,0	1 000,0	2 000,0	1 403,0	2 259,1	3 662,1	1 499,6	4 246,3	5 745,9
Капітальні надходження всього	1 000,0	5 520,5	6 520,5	1 403,0	25 579,5	26 982,4	1 499,6	31 058,1	32 557,8
Капітальні видатки	4 049,8	8 833,4	12 883,2	9 739,9	17 608,3	27 348,2	11 553,7	34 837,9	46 391,6
Капітальні трансферти без трансфертів до бюджету розвитку	952,8	1 713,5	2 666,3	1 115,0	6 551,6	7 666,6	893,1	7 745,4	8 638,5
Капітальні трансферти до бюджету розвитку	1 000,0	0,0	1 000,0	2 259,1	0,0	2 259,1	4 246,3	0,0	4 246,3
Капітальні видатки всього	6 002,6	10 546,9	16 549,5	13 114,0	24 159,9	37 273,9	16 693,1	42 583,3	59 276,4
Капітальний баланс	-5 002,6	-5 026,4	-10 029,0	-11 711,1	1 419,6	-10 291,5	-15 193,5	-11 525,2	-26 718,7
Баланс після капітальних видатків	-2 503,0	-1 975,3	-4 478,3	3 789,5	8 214,2	12 003,7	-2 868,8	-6 426,1	-9 294,9
Надання пільгових кредитів громадянам на будівництво житла (з урахуванням повернення)	100,0	-0,1	99,9	100,0	0,1	100,1	100,0	0,0	100,0
Профіцит/дефіцит	-2 603,0	-1 975,2	-4 578,2	3 689,5	8 214,1	11 903,6	-2 968,8	-6 426,1	-9 394,9
Фінансування	2 603,0	1 975,2	4 578,2	-3 687,5	-8 214,1	-11 901,6	2 968,8	6 426,1	9 394,9
Баланс	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: Фінансове управління Тернопільської міської ради

Виходячи з наведених вище даних у 2008 році, як і протягом попередніх бюджетних періодів, операційний баланс бюджету зберігає додатне значення, що забезпечувалось переважанням темпів зростання операційних доходів над темпами зростання операційних видатків. Це свідчить про спроможність за рахунок поточних доходів забезпечувати фінансування поточних видатків бюджету (заробітна плата та нарахування на неї, оплата медикаментів, продуктів харчування, комунальних послуг бюджетних установ, тощо). Водночас через погіршення динаміки економічного розвитку міста, спричиненої кризовими явищами в економіці України, темп зростання операційних доходів надалі може суттєво уповільнитися за одночасного збереження високого темпу зростання операційних видатків. Це, у свою чергу, буде мати наслідком утворення негативного сальдо операційного балансу бюджету міста.

Необхідно зазначити, що через невідповідність графіка фінансування видаткових статей загального фонду динаміці відповідних надходжень протягом 2008 року мали місце тимчасові касові розриви, які покривалися за рахунок короткотермінових позичок з єдиного казначейського рахунку. Їх сума в аналізованому періоді складає 5,4 млн. грн., що у 4,0 рази менше, ніж у 2007 році. Станом на 01.01.2009 р. отримані протягом аналізованого періоду короткотермінові позички з єдиного казначейського рахунку погашені у повному обсязі.

Середньострокові позички протягом 2008 року бюджетом міста з єдиного казначейського рахунку не залучались.

Складовою частиною офіційних трансфертів до бюджету м. Тернополя протягом зазначеного періоду була дотація вирівнювання з Державного бюджету, оскільки за розрахунками Міністерства фінансів України прогнозний обсяг доходів бюджету міста, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, був недостатнім для фінансування відповідних витрат. При цьому слід зазначити, що якщо у 2007 році співвідношення дотації вирівнювання до фактично виконаного обсягу доходної частини загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів складало 14,1%, то у 2008 році – 17,4%. А відповідно до планових показників міського бюджету на 2009 рік зазначене співвідношення становило 28,0%.

Слід зазначити, що у 2008 році, як і у попередньому бюджетному періоді, з метою зменшення навантаження на бюджет Тернопільська міська рада здійснює активні операції з тимчасово вільними залишками спеціального фонду бюджету міста шляхом їх розміщення на депозит у банківських установах. Внаслідок цього, у 2008 році містом було додатково отримано 1 115,6 тис. грн. відсоткових платежів за користування тимчасово вільними бюджетними коштами, що на 65,6% більше за надходження у 2007 році. Таким чином, за відсутності виплат відсоткових платежів за борговими зобов'язаннями міської ради місто у 2008 році мало позитивне значення фінансового балансу.

Як і в попередніх бюджетних періодах, позитивне сальдо поточного балансу бюджету спрямовується переважно на покриття дефіциту капітального балансу. Однак слід зауважити, що через значне переважання обсягу капітальних видатків над капітальними надходженнями, бюджет міста за результатами 2008 року виконано з дефіцитом в частині загального та спеціального фондів. Загальна сума дефіциту на кінець аналізованого періоду склала 9 394,9 тис. грн., у тому числі за загальним фондом дефіцит склав 2 968,8 тис. грн., за спеціальним – 6 426,1 тис. грн.

Дефіцит, який утворився за наслідками виконання бюджету міста у 2008 році, було покрито за рахунок залишків коштів на рахунках місцевого бюджету, а також за рахунок повернення тимчасово вільних бюджетних коштів з депозитних рахунків, що відповідно мало наслідком зменшення показника ліквідності бюджету. Порівняно з початком року зменшення залишків коштів становило за загальним фондом – у 2,1 рази, до 2,8 млн. грн., а за спеціальним – у 2,9 рази, до 3,3 млн. грн. При цьому ліквідність бюджету (співвідношення залишків на рахунках міського бюджету до фактичного обсягу видатків без урахування трансфертів) порівняно з 2007 роком зменшилась: за загальним фондом – з 2,0% до 0,3%, за спеціальним – з 21,3% до 4,6%.

Виконання доходної частини бюджету м. Тернополя

Для доходної частини бюджету міста Тернополя в 2005-2008 рр. характерною була тенденція до збільшення обсягу надходжень. У 2008 році, у зв'язку з загостренням кризових явищ в економіці України, темп зростання доходів бюджету міста без урахування трансфертів уповільнився, порівняно з темпом зростання у відповідному бюджетному періоді, на 20,9 в. п. і склав 130,9%.

Структурні пропорції формування доходної частини бюджету міста Тернополя у 2008 році, як і у попередніх періодах, були типовими для більшості місцевих бюджетів України. Найвагомішими джерелами формування доходів бюджету міста були податкові надходження та офіційні трансферти.

Доходну частину бюджету міста (без урахування коштів, що передаються з однієї частини в іншу) за результатами 2008 року виконано в обсязі 443 011,1 тис. грн., що складає 99,5% уточненого річного плану. Слід зазначити, що затверджений на 2008 рік Міністерством фінансів України обсяг закріплених доходів бюджету м. Тернополя було перевиконано на 8,6%.

Планові показники з урахуванням змін за доходами загального фонду (без трансфертів) протягом аналізованого періоду було виконано на 100,7%, у тому числі за доходами, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, на 100,0%, за власними доходами – на 104,7%, за офіційними трансфертами – на 95,4%. При цьому обсяг надходжень закріплених доходів у 2008 році, проти 2007 року, було збільшено на 33,6%, суму власних доходів та трансфертів – на 42,2% та 19,0% відповідно.

У структурі закріплених доходів бюджету м. Тернополя у 2008 році найбільша питома вага (87,4%) припадала на податок з доходів фізичних осіб. У 2008 році погіршення результатів господарської діяльності, передусім, промислових та будівельних підприємств міста, негативно відбилосся на динаміці зростання фонду оплати праці на цих підприємствах та темпах приросту надходжень податку з доходів фізичних осіб. Затверджений на 2008 рік з урахуванням змін план за надходженнями податку з доходів фізичних осіб було виконано на 99,9%. Слід зазначити, що збереження негативних тенденцій розвитку промислового комплексу міста суттєво уповільнюватиме темпи зростання доходної частини загального фонду бюджету міста.

Для бюджету м. Тернополя характерним є високий рівень диверсифікації надходжень податку з доходів фізичних осіб у частині найбільших платників податку – зокрема у

2008 році на 20 найбільших платників податку з доходів фізичних осіб припадало 29,9% загального обсягу надходжень податку.

Збільшення обсягу власних доходів підтримується зростанням обсягу надходжень від переважної більшості джерел надходжень. Крім того, в 2008 році, як і у попередньому році, до загального фонду бюджету міста надійшли відсоткові платежі за розміщені на депозитних рахунках у банку тимчасово вільні бюджетні кошти.

У 2008 році, як і у попередньому бюджетному періоді, місто Тернопіль продовжує зберігати статус міста-реципієнта, та отримує дотацію вирівнювання з Державного бюджету, обсяг якої збільшився на 65,6%, порівняно з попереднім роком. Співвідношення обсягу дотації вирівнювання до доходної частини загального фонду без урахування трансфертів становило 17,4% (14,1% – у 2007 році).

Обсяги доходної частини спеціального фонду бюджету м. Тернополя у 2008 році визначалися динамікою власних надходжень бюджетних установ та доходів бюджету розвитку. Обсяг виконання річного плану бюджету розвитку з урахуванням змін у 2008 році становив 97,9%, що, серед іншого, пов'язано з падінням попиту та, як наслідок, ціни на земельні ділянки та комерційні приміщення у зв'язку з загальною негативною макроекономічною динамікою у країні. Можна прогнозувати, що така ситуація збережеться і у 2009 році, що, безумовно, впливатиме на обсяги надходжень до бюджету розвитку.

Виконання видаткової частини бюджету м. Тернополя

У зв'язку з щорічним збільшенням обсягів доходної частини бюджету м. Тернополя обсяги виконання видаткової частини бюджету міста протягом 2008 року теж збільшились. Зростання видаткової частини бюджету міста в аналізованому періоді забезпечується збільшенням обсягів фінансування за усіма основними статтями видатків міського бюджету.

Високий рівень виконання планових обсягів видатків за більшістю основних видаткових статей бюджету є наслідком скорочення розміру кредиторської заборгованості бюджету міста у 2,5 рази – до 2,4 млн. грн. станом на 01.01.2009 р. Причому скорочення обсягу кредиторської заборгованості у 2008 році відбулось за усіма статтями видаткової частини бюджету міста Тернополя. Прострочена кредиторська заборгованість протягом 2008 року скоротилась у 4,9 рази, до 127,5 тис. грн.

Видаткова частина бюджету міста за функціональною класифікацією, як і в попередніх періодах, має соціальне спрямування. Значний обсяг бюджетних коштів спрямовується на фінансування освіти, охорони здоров'я, соціальний захист, соціальну допомогу, культуру та мистецтво та фізичну культуру та спорт (переважно асигнування на оплату праці працівників бюджетних установ, нарахування на заробітну плату та соціально спрямовані трансферти населенню), питома вага яких у структурі витрат бюджету без урахування коштів, що передаються з однієї частини бюджету в іншу, сягає 78,2%.

У 2008 році залишалась високою питома вага захищених статей видатків в обсязі витрат загального фонду бюджету (89,0%), що звужує можливості міста щодо розпорядження бюджетними коштами у разі виникнення непередбачуваних ситуацій.

Бюджет м. Тернополя на 2009 рік

Плановими показниками на 2009 рік обсяг доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів та коштів, що передаються до спеціального фонду, було зменшено на 4,4%, порівняно з виконанням у 2008 році. За загальним фондом доходи бюджету міста було затверджено в обсязі 398,9 млн. грн. Темп зростання надходжень загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів), які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів відносно показника виконання у 2008 році, склав 94,5%. Темп зростання власних доходів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів відносно показника виконання у 2008 році, склав 93,9%.

Основним джерелом наповнення загального фонду бюджету міста залишається податок з доходів фізичних осіб, темп зростання обсягу якого у 2009 році, порівняно з фактичним виконанням у 2008 році, складає 93,7%. Фактично протягом січня-березня 2009 року виконання річного плану за зазначеним джерелом доходів міського бюджету на 2009 рік становило 22,9%.

Загалом бюджетом міста на 2009 рік передбачено скорочення надходжень за переважною більшістю джерел надходжень загального фонду, що є наслідком негативного впливу економічної кризи в господарському комплексі України на фінансово-економічний стан підприємств міста Тернополя.

Бюджетом м. Тернополя на 2009 рік було заплановано надходження дотації вирівнювання в обсязі 64,4 млн. грн., що на 52,5% більше, ніж у 2008 році. При цьому якщо у 2008 році співвідношення дотації вирівнювання до фактично виконаного обсягу доходної частини загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів складало 17,4%, то відповідно до планових показників міського бюджету на 2009 рік – 28,0%.

Запланований на 2009 рік обсяг доходної частини спеціального фонду бюджету м. Тернополя без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду, було затверджено в обсязі 61,1 млн. грн. (на 1,6% більше за фактичний показник виконання у 2008 році). Зокрема планується зростання обсягів надходжень до бюджету розвитку – основного джерела формування спеціального фонду. Водночас, збереження у 2009 році падіння попиту та, як наслідок, цін на земельні ділянки та комерційні приміщення, у зв'язку з загальною негативною макроекономічною динамікою у країні, негативно впливатиме на обсяги надходжень до бюджету розвитку.

Рівень виконання річного плану надходжень до бюджету розвитку Тернопільської міської ради протягом січня-березня 2009 року становило 13,4% від запланованого на 2009 рік, у т. ч. надходження від реалізації майна становили 31,2% від річного плану, а від продажу землі – 7,8%.

Видаткова частина бюджету м. Тернополя на 2009 рік затверджена в обсязі 475,2 млн. грн. У 2009 році передбачається зростання обсягу видатків бюджету міста на фінансування основних галузей соціальної і гуманітарної сфери. Бюджетом міста було у повному обсязі передбачено фінансування захищених статей, тоді як обсяги фінансування капітальних видатків було зменшено, порівняно з 2007 роком.

Слід зазначити, що плановими показниками на 2009 рік обсяги окремих видаткових статей («Житлово-комунальне господарство» та «Будівництво»), планування та

виконання обсягів видатків за якими прямо пов'язане з перерахуванням з Державного бюджету офіційних трансфертів до бюджету міста, та надходження коштів до бюджету розвитку, було зменшено, порівняно з виконанням у 2008 році.

Боргові зобов'язання міста

Отже, станом на 01.01.2009 р. консолідований борг м. Тернополя складає 14 458,1 тис. грн., у тому числі:

- 127,5 тис. грн. – прострочена кредиторська заборгованість бюджетних установ, що утримуються за рахунок загального та спеціального фондів бюджету міста;
- 1730,6 тис. грн. – непогашений залишок за кредитами залученими комунальними підприємствами КП «Тернопільська шляхово-експлуатаційна дільниця» КП «Тернопільелектротранс» та КП «Тернопільводоканал»;
- 12 600,0 тис. грн. – прострочена кредиторська заборгованість підприємств житлово-комунального господарства міста Тернополя.

За інформацією Тернопільської міської ради, місто має намір залучити позичкові кошти до бюджету розвитку на фінансування робіт з реконструкції доріг міста. Запозичення заплановано здійснити двома серіями у таких обсягах:

- перша серія – 10 млн. грн. з 01.02.2010 р., відсоткова ставка за користування залученими коштами – відповідно до кон'юнктури ринку, але не більше 18 відсотків річних; строк погашення основної суми боргу за облігаціями – не пізніше 31 грудня 2013 р.;
- друга серія – 10 млн. грн. з 01.02.2010 р., відсоткова ставка за користування залученими коштами – відповідно до кон'юнктури ринку, але не більше 18 відсотків річних; строк погашення основної суми боргу за облігаціями – не пізніше 31 грудня 2014 р.

Обсяг запланованих запозичень до запланованої доходної частини міського бюджету на 2009 рік без урахування трансфертів складає 6,9%, що відповідає невисокому рівню прямого боргового навантаження на бюджет міста.

Висновок

За результатами аналізу кредитний рейтинг м. Тернополя підтверджено на рівні **uaBBB-** прогноз «стабільний».

Генеральний директор

С. А. Дубко

Начальник відділу муніципальних рейтингів

О. К. Самойлова

**Старший фінансовий аналітик відділу
муніципальних рейтингів**

О.І. Луценко

Додатки

Бюджет міста Тернополя у форматі бюджетного балансу за 2003-2008 рр., тис. грн.

Показник	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік
Податкові надходження	83 319,6	80 072,8	101 426,6	127 640,6	181 117,2	239 691,5
Платежі, штрафи та інші операційні надходження	13 096,3	14 503,5	18 498,6	20 341,2	27 058,5	36 376,7
Отримані трансферти без урахування внутрішніх трансфертів	30 019,8	34 223,2	62 171,6	71 682,5	115 451,0	137 511,6
Операційні надходження всього	126 435,7	128 799,5	182 096,8	219 664,4	323 626,7	413 579,7
Поточні видатки	78 763,8	87 596,4	135 249,0	166 203,9	217 014,6	297 797,3
Субсидії та поточні трансферти	36 387,3	41 557,2	43 297,8	48 318,5	85 003,1	99 478,5
Операційні видатки всього	115 151,1	129 153,5	178 546,8	214 522,4	302 017,7	397 275,9
Операційний баланс	11 284,6	-354,0	3 550,0	5 142,1	21 609,0	16 303,8
Фінансовий дохід	213,4	130,2	266,4	408,6	686,3	1 119,9
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Фінансовий баланс	213,4	130,2	266,4	408,6	686,3	1 119,9
Поточний баланс	11 498,0	-223,8	3 816,4	5 550,7	22 295,2	17 423,8
Капітальні надходження	6 313,5	6 694,4	11 498,6	4 520,5	23 320,4	26 811,8
Субсидії та трансферти на здійснення капітальних видатків	1 116,0	4 094,3	500,0	2 000,0	3 662,1	5 745,9
Капітальні надходження всього	7 429,4	10 788,7	11 998,6	6 520,5	26 982,4	32 557,8
Капітальні видатки	11 885,5	10 542,7	13 741,3	12 883,2	27 348,2	46 391,6
Капітальні трансферти без трансфертів до бюджету розвитку	564,4	3 117,9	816,8	2 666,3	7 666,6	8 638,5
Капітальні трансферти до бюджету розвитку	0,0	0,0	0,0	1 000,0	2 259,1	4 246,3
Капітальні видатки всього	12 449,9	13 660,6	14 558,0	16 549,5	37 273,9	59 276,4
Капітальний баланс	-5 020,4	-2 871,8	-2 559,4	-10 029,0	-10 291,5	-26 718,7
Баланс після капітальних видатків	6 477,5	-3 095,7	1 257,0	-4 478,3	12 003,7	-9 294,9
Надання пільгових кредитів громадянам на будівництво житла (з урахуванням повернення)	100,0	100,0	100,0	99,9	100,1	100,0
Профіцит/дефіцит	6 377,5	-3 195,7	1 157,0	-4 578,2	11 903,6	-9 394,9
Фінансування	-6 377,5	3 195,6	-1 157,0	4 578,2	-11 901,6	9 394,9
Баланс	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: Фінансове управління Тернопільської міської ради

Джерела фінансування бюджету м. Тернополя у 2003–2008 рр., тис. грн.

Показник	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік
Профіцит/дефіцит	6 377,5	-3 195,7	1 157,0	-4 578,2	11 903,6	-9 394,9
Фінансування	-6 377,5	3 195,6	-1 157,0	4 578,2	-11 901,6	9 394,9
Зміни залишків	-6 377,5	3 195,6	-1 072,4	4 580,4	-442,0	-1 769,7
залишок на початок року	3 936,6	10 314,1	7 118,5	8 190,9	3 610,6	4 052,5
залишок на кінець року	10 314,1	7 118,5	8 190,9	3 610,6	4 052,5	5 822,2
Фінансування за борговими операціями	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Залучення	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Погашення	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Зміни обсягів депозитів та цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю	0,0	0,0	0,0	0,0	-11 459,6	11 164,6
Повернення коштів з депозитів або пред'явлення цінних паперів	0,0	0,0	0,0	0,0	69 088,0	101 075,6
Розміщення коштів на депозитах або придбання цінних паперів	0,0	0,0	0,0	0,0	80 547,6	89 911,0
Фінансування за рахунок казначейського рахунку	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Запозичення	655,2	0,0	23 970,0	15 800,0	21 400,0	5 400,0
Погашення	655,2	0,0	23 970,0	15 800,0	21 400,0	5 400,0
Інші розрахунки	0,0	0,0	-84,5	-2,2	0,0	0,0

Джерело: Фінансове управління Тернопільської міської ради